D. D.

NUTRIX NOVERCA,

QUAM

INDULGENTE EXPER. & NOBILISS. FAC. MED. IN ILLUST. ACAD UPSAL.

PRÆSIDE

VIRO NOBILISS. & EXPERIENT.

DN. DOCT. CAROLO LINNÆO,

S:Æ R:Æ M:TIS ARCHIATRO,
MED. ET BOT. PROFESSORE REG. ET ORD.
ACAD. IMP. N. C. MONSP. STOCKH. BEROL. TOLOS.
UPSAL. SOCIO,

BREVITER SPECIMINE ACADEMICO DELINEATAM
PUBLICE EXAMINANDAM SISTIT

FREDERICUS LINDBERG,

SUDERMANNUS.

IN AUDIT. CAROL. MAJ. D. VII NOVEMB.
ANNI MDCCLII.
HORIS ANTE MERIDIEM SOLITIS.

UPSALIÆ,
Typis LAUR. M. HÖJER, Reg. Acad. Typogr.

11053598

34.

D. D.

NUTRIX NOVERCA,

QUAM

INDULGENTE EXPER. & NOBILISS. FAC. MED. IN ILLUSTRI ACAD. UPSAL.

PRÆSIDE

VIRO NOBILISS. & EXPERIENT.

DN. DOCT. CAROLO LINNÆO,

S:Æ R:Æ M:TIS ARCHIATRO,
MED. ET BOT. PROFESSORE REG. ET ORD.
ACAD. IMP. N. C. MONSP. STOCKH. BEROL. TOLOS.
UPSAL. SOCIO,

BREVITER SPECIMINE ACADEMICO DELINEATAM
PUBLICE EXAMINANDAM SISTIT

FREDERICUS LINDBERG,

SUDERMANNUS.

IN AUDIT. CAROL. MAJ. D. VII NOVEMB.
ANNI MDCCLII.
HORIS ANTE MERIDIEM SOLITIS.

UPSALIÆ,
Typis LAUR. M. HÖJER, Reg. Acad. Typogr.

Dygdådla Fru PASTORskan

Fru CHRISTINA SVANHALS,

Min Högtärade K. MODER.

En loflig wana, att med ett wördadt eller älskadt namn pryda de främsta bladen, af ett i liuset frambragt snillefoster, har redan för wåra tider, wunnit rätt af urminnes häfd. Hedenhös Skalder räknade för högst nödigt att börja sina qwäden med dicktade Gudar och Gudinnors beröm; smickran och lättrogenhet gofwo the följande tidehwarf anledning att införa Konungars och Förstars Höga Personer, bland wördade Gudomligheter; sielfkiärlek och inbillad sina egna Stamfäders höghet upförde anhörige ock Wänner til samma högd. Nu sedan ett högre lius ock grundeligare underwisning framalstrat hos sednare werldenes folk ett mognare tanckesätt, behålles denna sed, allena att wisa huru såsom wördnad för ömsinte wälgynnare, finnes i oskiljacktigt följe med swett och möda, att tiena det almänna I hwilket affeende, jag ock funnit mig föranläten åt Min K. Moders wärda namn helga thetta arbete som ett litet wördnadsoffer. Jag hoppas att Min K. Moder af ömt hiertelag emot gifwaren icke ogunstigt anseer gåfwans ringhet. Enär försynen och ett blidare öde behaga tildela mig högre förmögenheter, än nu, skall årkänslan blifwa kraftigare, än igenom några ohöffade talesätt. Imedlertid skal jag aldrig återwända att anropa det Gudomeliga wäsendet för Min K. Moders wälgång och trefnad; Himmelen giöre Min K. Moders dagar sälla och så med hugnad och nöije upfylde, som jag af hiertat önskar; under det jag all min tid framhärdar

Min Högtärade K. MODERS

Lydigste Son

FREDRIC LINDBERG.

B. S.

Uæ detrimenta inconſtans illa vivendi ratio, & res novandi ſtudium prorſus continuum, generi humano, ac Europæis præcipue gentibus adferat, facile quisque perſpicimus; & tot ſe malorum ſpecies offerunt, ut verba tandem deficerent ſingula enumeraturum: Quis enim ignorat, vanitati adeo mancipatos eſſe mortales, ut tamquam atrociſſimo tyranno turpem ei ſerviant ſervitutem; vel potius ruptis licentiam hominum carceribus, fræna omnia, quæ æquum & honeſtum imponit mordere ac reſpuere? Conferat quis mores noſtros ipſi naturæ adverſantes, cum antiqua & ingenua ſimplicitate, & ſtatim, quanta onera cervicibus ſuis impoſita velint miſeri hujus ævi homunciones, deprehendet: Ciborum apparatus nil niſi luxus eſt; pretioſa illa CONDIMENTA, ex

Indiis adportata, nobisque frequentissima, veteribus erant ignota; SACCHARUM ipsis non erat, nisi unicum illud Tabaxir, quod in Pharmacopoliis reservabatur, jam apud opulentiores, plus dulcis hujus materiæ, quam salis consumitur. Doliaria moderna VINIS, ex toto terrarum orbe conquisitis abundant; nam, quæ mittunt vicinæ Europæ regiones non sufficiunt; Maderæ, Canariis insulis, terrisque Capiti Bonæ spei adjacentibus debiti liquores in nostros usus convertuntur. Ex Asia petimus *Arak*, ex America *Rum*; Potus Indici POLOPUNTIA, BISCHOFF, THEé, COFFE & CHOCOLADA, quorum vel nomina veteres latebant, nobis sunt gratissimi, vernaculos enim, parum abest, quin fastidiamus. Ut taceam TABACUM, cujus notitia ac usus, dudum apud nos invaluit. SPIRITUM VINI recentiorum temporum esse inventum nemo ignorat. VESTIMENTORUM mutationes infinitas & frequentissimas, non sine admiratione simul atque indignatione, conspicere licet, ut tot vestium formas, tot amictus rationes sæpissime ridiculas, Parisiis unquam excogitari, aut inde tanquam ex sede consvetudinis primaria, aut pulcritudinum fonte inexhausto emissas recipi ab alienigenis avide, moleste feras. Lintea, vestesque pelliceæ nostro climati optime accommodatæ nobis displicent. BOMBACIS pappum ex Oriente petitum filamentaque sinensis istius PHALENÆ, nemini non arrident. DOMICILIA nostra, mirum quantum a veteri illa ædificandi ratione, loci utique natu-

tu-

turæ conformi recedant. Partes Europæ Boreales Meridionalibus aſſimilantur; pavimenta lapidea, feneſtræ latiores, aulæa ex ultimis Indiis adducta, aliaque vana ornamenta, faſtui ſeculi congrua, nuspiam non occurrunt. Neque vero corporibus noſtris parcimus, adſpernantur ſcilicet vani homines habitum naturalem, atque ideo artis gymnaſticæ magiſtris formandum tradunt, Puellæ, a primis inde incunabulis, varii generis colobiis conſtringuntur, ut junceæ, qui ſeculi genius eſt, evadant. Uterum maternum vix reliquimus, antequam depravata nos excipit conſvetudo, atque etiam id ipſum, quod natura conceſſum nobis voluit, denegat; LAC nempe maternum, hoc temerariori conſilio, quod nec Balenæ, nec immaniſſimæ Leænæ, aut Tigres ubera nuper a ſe in lucem editis ſubtrahunt. Dolendum omnino, tam late hoc malum inter homines ſerpſiſſe, ut matres, quæ vel minimum ſibi ſupra vulgus ſapere videntur, inglorium ſibi ducant, propriis infantibus proprias mammas porrigere. Quare non inutilem prorſus operam præſtituri nobis videmur, ſi quædam huc pertinentia, ex regulis diætetiçis adferamus. Conſvetudini jam jam ſtabilitæ bellum non indicimus, neque vero eandem penitus ſublatum iri, ſperare licet; atqui ſi forte quibus anſam præbuerimus deponendi præjudicia, voti nos compotes factos judicabimus.

§. I.

Confirmat experientia mammas puerperarum intumeſcere, dum fœtum maturum eſſe conſtat,

&

& ſtatim ac excuſſus eſt infans, incipit uterus ſe contrahere, atque depoſita ſenſim craſſiori & pulpoſa ſubſtantia, evadit tenuior ac tandem fere membraneus, quo facto, humores uterum petentes, verſus mammas repelluntur, quæ idcirco poſt biduum, cum horripilationibus aperiuntur, & producunt lac illud cum ſangvine commixtum, quod *Coloſtrum* nuncupamus, cujus craſis ac proprietas a lacte puro, ipſi ſuccedente multum differt: nam igni admotum coagulatur, non ſecus fere ac ovi albumen, adſumtum denique purgandi vim exſerit. Infans, novem menſium ſpatio, in utero materno, intra Chorion & Amnion incluſus, & inſtar pulli in albumine ſuo natantis, nutrimentum per os a liquore, quo undique circumfunditur aſſumat, per placentam uterinam, tanquam ex vitello, dum ope funiculi umbilicalis ipſi infunditur ſangvis maternus; excrementa autem eliminare non poteſt, prius quam libero expoſitus aëri, reſpiraverit; unde fit, ut ex memorato albumine, in inteſtinis fœtus generentur ſordes tenaces ac nigræ, velut pix liquida & tenax, quæ medicis *Meconium* dicitur, poſt partum expellendæ. Alma rerum mater, Natura, infantem adverſus omnem elementorum injurias, quibus, relicta ſede prima, exponitur, optime munivit: Contexit nimirum *corpuſculum* pituita craſſiori, ne fibrillæ & papillulæ tenelli, quid detrimenti capiant; *oculis* intus præſidio eſt tunica Halleriana, ne viſui noceant ſubito ſupervenientes radii ſolares; *aures* penitus ſunt clauſæ, ne ſoni vehementiores mem-

bra-

branis tympani vim inferant; *Naribus* non deeſt ſua intrinſecus pituita, ne graveolentia olfactum nimis feriant. Liquorem denique *nutrimento* recens nato deſtinavit longe optimum, qui facillime hauriatur, omni acrimonia deſtituatur, optime nutriat ac digeſtu haud difficilis ſit; quæ proprietates ſingulæ lacti materno competunt. Aſt ſummopere videndum, ut, antequam nutrimentum recipiat infans, primæ viæ meconio dicto exonerentur, quod retentum degenerabit in matricem ac ſcaturiginem plurimorum morborum chronicorum, quales ſunt, Tormina, Hectica puerilis, Scabies, alii, quorum exempla in medicorum ſcriptis paſſim occurrunt. Ejusmodi autem *purgans*, quod infanti neceſſarium contendimus, malo ipſi opponi & ſubjecto adprime convenire debet; quocirca ſit, *a*) formæ liquidæ, *b*) ſufficienti conſtans vehiculo & pingve, ut tenacitatem meconii diſſolvat, totumque tubum purget ac emolliat, *c*) omni deſtituatur acrimonia, ne nimis ſtimulet, aut corrodat ſenſiliſſima adhuc inteſtina. Hæc vero requiſita commodi purgantis, continet *Coloſtrum*, quod collatis quæ ſupra diximus, ſua natura eſt liquidum pingve, leniter purgans ac ſapidum, ne ab infante reſpuatur, per integrum itidem biduum operatur, ita ut omnes ſordes ablui ſperare liceat; cui producendo effectui, unicam medicaminis doſin vix ſuffecturam, ſagax natura prævidit.

LAC MATERNUM ejusdem eſt materiæ, ac nutrimentum Embryonis; augetur enim, pariter

ter ac uterus poſt partum pauciores humores recipit, atque ex ſangvine, quo nutritur Embryo in utero, lac poſtea generari, vel inde evidens eſt, quod res menſtrua pellentes, infirmam reddant lactantem matrem. Lac muliebre, ex omnium medicorum ſententia, omni alio dulcius eſt. Quemadmodum igitur ex materia ſanguinis chyloſa hoc reſultat, ita etiam ab ingeſtis ipſius qualitatem mutari, clarum eſt: Pari nimirum modo in animalibus illud ſe habet, ac *emulſio* quædam ex ſeminibus facta; mutationes enim easdem ſubit, poſtquam e mammis eſt expreſſum, ſtagnat, aſſumit florem, ex quo parari poteſt butyrum, & coagulatur in caſeum; quantumque valeant mutationes illæ ab ingeſtis excitatæ, exempla paſſim obvia nos condocent; ſic ſi abſinthium recipiat femina, fit lac amarulentum; ſi crocum, flavum; atque ſi allium devoret, fœtet. Homines, qua ipſam diatheſin humorum variant, aliis nempe craſſior eſt ſangvis, aliis tenuior, aliis lenior, aliis acrior; quorundam maſſa ſangvinea ſcatet atra bili, quorundam acido, nonnulli, ob nimium ſalis ingeſtum, acrimonia ſunt muriatica: Quoniam autem mammæ ſecernunt lac ex hac maſſa ſangvinea, fieri nequit, quin ſimul cum particulis lacteis, etiam peregrini quidpiam adtrahant, quod in feminis, quæ diſſimili ſunt conſtitutione, lactis naturam alterat; aſt pro natura lactis variat nutrimentum infantis, ac proinde diverſos in corpore tenello movet effectus. His prima debentur valetudinis ſtamina, immo vero temperamentum infan-

tis,

tis quod hoc modo contractum, vix ac ne vix quidem postea mutabile. Nec mirum est, illos hereditate quasi a nutricibus accipere etiam animi dotes. Lac videlicet maternum est chylus, quem assumit infans, eo præcipue tempore, quo intestina, propter tenuitatem suam alium ex solidiori nutrimento producere nequeunt, & hinc medicorum canon: *qualis cibus, talis chylus; qualis chylus, talis sangvis; qualis sangvis, talis nutritio; & humores inde secreti.* Dum adhuc in utero jacet infans, saturatur liquoribus, ex corpore materno per placentam uterinam colatis, atque una cum iis quasi naturæ avitæ, boni ac mali, particeps fit; lacti autem, quod postea nutrimentum suppeditat, ac, uti supra diximus, sangvinis naturæ adtemperatur, proprium est, ut jacta fundamenta corroboret ac stabiliat. Adfectus & subitanei animi motus, mutant non tantum liquida, sed ipsa solida corporis, adeo ut hominum plurimi, laxioris compagis, ac sequioris præcipue sexus, inde deliquia animi, convulsiones, palpitationes cordis & apoplexiam patiantur, luridi, pallidi, subnigri fiant, ac cholera aut diarrhœa adficiantur. Nec desunt exempla infantum, qui in ipso utero, variis morbis, e. g. Hieranoso, Ictero, Epilepsia, adfectibus matris unice oriundis, correpti fuerint. Unde probabile omnino est, mutationes omnes in matre contingentes cum embryonibus communicari, quamquam modum specialiorem ignorant Physiologi. Verbo: liberi, cum ab utero, tum ab uberibus, stamina valetudinis repetunt.

B §. II.

§. II.

Rariora quidem, quam quæ vulgo circumferuntur, exſtant exempla matrum, quibus fœtum nutriendi facultatem natura negaverit. Quibusdam tamen hoc contingit, quando nempe, *a)* lacte prorſus deſtituuntur, *b*) tantillum ipſis profluit, ut proli non ſufficiat, *c*) papillis prominulis carent, *d*) aut alio malo pectus habent correptum, & in his caſibus nutrices in auxilium eſſe vocandas, liquido conſtat. Has quoque maxime neceſſarias cenſemus, dum aut ipſa morte, aut alia demum ratione ab infante divellitur mater, vel morbo aliquo graviori, e. g. *Atrophia*, *Lue venerea*, &c. laborat: Exſtant enim exempla earum, quæ, quanquam lue iſta venerea in ſtatu graviditatis infectæ fuerant, ſanæ tamen conſtitutionis pepererunt liberos; nulla autem adſunt illarum, quæ, dum hoc morbo premebantur, nulla ſubſequente contagione, tenellos lactare potuerunt. Plures cauſſas nutrices aſſumendi, fere ignoramus, ac proinde paucæ rarioresque iſtæ ſint, neceſſe eſt. Adeoque fruſtra plurimæ matres, quæ huic officio, ſine urgente neceſſitate ſe ſubtrahunt, fucum nobis facere geſtiunt, dicendo: I:mo lac, quod forte præbere poſſunt, nutrimento prolis non ſuffecturum, II:o ſuas vires plus juſto debilitatum iri, eo quod chylo, ſibi in nutrimentum deſtinato, priventur, III:o ſe curam infantum rite agere non poſſe, cum ſimul variis negotiis œconomicis maxime neceſſariis deſtringantur. IV:tam rationem, eandemque primariam ſub dole reticent, quod nempe

pe maritis suum delectamentum præripiant; si enim hoc in puncto consulimus naturam, sui semper similem, statim convincimur, quadrupeda tantum non omnia, postquam pullos amiserunt, mox prurire, & in amplexus maris ruere. Sic rusticæ vestrobotnienses, præ aliis nationibus nobis notis, tenellos maxime nutrire solent lacte bubulo, quod anus quædam, dum matres, continuis laboribus œconomicis extra domum conficiendis, detentæ, lactandi officio vacare nequeunt, loco nutrimenti materni porrigit; & propterea maximæ prolificæ deprehenduntur, verum salsamentis, quibus vescuntur, etiam stimulatæ, facillime concipiunt, ac quotannis pariunt. Porro de penuria lactis, quam feminæ caussantur, prius quæri nequeunt, quam per octiduum lactando, illi mederi conatæ sunt. Etenim videmus haud raro mulieres, molesta sæpius facta mutatione malarum nutricum, defatigatas & coactas tandem ipsas mammas porrigere; quæ hoc ipso uberiorem lactis proventum allexerunt; etiam novimus feminas, quarum continuæ de morbis, e. g. *Cachexia*, *Scorbuto*, &c. plures annos agitatæ querelæ tum primum cessarunt, cum lactare inceperunt, eo quod illo tempore, posletum, lac purum &c. copiosius adsumserunt, nec amissam tantum valetudinem hac ratione recuperarunt, coloremque faciei restituerunt, sed & pingves factæ sunt. Suis quidem, fatemur, incommodis non carent lactantes, cum interdum ubera vel rumpantur vel excorientur, vel denique tumores in ipsis generentur,

& lac etiam ipſum deſtillet; rariores tamen ſunt hi caſus, neque illis æquiparandi malis quæ ſæpius penes matres non lactantes oboriuntur, quales ſunt *Scirrhus mammarum* & triſtiſſimum illud ſubſequens Carcinoma.

§ III.

Suas ſe optime egiſſe partes perſvadent ſibi plurimæ matrum, cum nutricem officio perarduo vel mediocriter parem comparaverunt; id vero quod ſumma attentione dignum, parum curant, quod nempe lac illud peregrinum & ſpurium domeſtico ac legitimo multo ſæpe deterius ſit, atque eam ob cauſſam, non poſſit non innumeris malis infantem exponere, a quibus alias perſiſteret immunis.

Omnium enim primo privatur infans Coloſtro, quod, uti §. I. notavimus, meconium in inteſtinis collectum ac retentum expellit, immo neceſſarium eſt, ut, niſi hoc ipſum adſumatur, tenellis valetudinem, non niſi infirmam prorſus, polliceri queamus. Nos quidem non fugit, obſtetrices hujus loco adhibere *Saccharum penidium*, *Mannam* aliave dulcia, ſed quam debilia ſint hæc eccoprotica, pervidet quivis, cui ea ipſa, cum purgandi requiſitis, ſupra memoratis, conferre lubet. Eliguntur ut plurimum nutrices ex feminis vilioris ſortis, quas triſtia plerumque fata, ſuos infantes deſerere, alienisque nutriendis inſervire cogunt. Solidiori igitur & viliori cibo, laboribusque rudioribus, a prima inde infantia, aſſvetæ, poſtquam intra anguſtum conclave, deſidem vitam terere, laute vivere, multum

ede-

edere, fortiter bibere incipiunt, *Plethoram*, *Lasciviam* ac tandem *Melancholiam* contrahunt: nemini enim non conſtat, delicatum cibum otiumque, cum crudo nutrimento & motu vehementiori commutatum, acidum ſpontaneum excitare, quod ipſum melancholiam generat; acidum autem illud vix ſentit nutrix, prius quam in infantem transferatur malum, torminibus tandem & multo ſemet vomitu prodens. Ex coagulato denique lacte, tumet ac indureſcit tenelli ſtomachus, digerendis alimentis impar, vireſcunt excrementa, palleſcit facies, oboritur frequens volatica, quam demum excipiunt Convulſiones aut etiam Hectica puerilis; quod ſi in conſilium vocatur medicus, præſcribit laboranti *abſorbentia*, quibus dolores leniantur, & *animam Rhabarbari*, quæ amaritudine ſua acidum tollat, corroboret inteſtina ac primas vias purget; qua ratione ſanitas quidem infanti redit; qui vero mox palindromen patitur, cum cauſſa nondum ſublata ſit ac in nutrice latens, quovis momento repullulet. Et fatendum: medicos de hac re multum ſollicitos fuiſſe; donec tandem periculum fecerunt, nutrici exhibendi plures doſes *magneſiæ albæ*, quæ quidem eſt egregia, ſed non ſemper his malis par. Nob. igitur Dn. Præſidi e re fore viſum fuit, ut nutrix quotidie ſemiſſem horæ, ante prandium, motu muſculari, vel idoneo exercitio, ſudorem provocet; & ex hac quidem therapia longe certiores obſervati ſunt fructus, quam ex optimis medicamentis infanti propinatis.

Tan-

Tandem, uti diximus, vivendi ratione plethoricas, & libidinosiores admodum factas nutrices, plurima vitia infantibus instillare, probabile omnino est: nam condocet nos experientia, parentum adfectus & inclinationes in liberos transferri; quantumque lac ex mammis haustum huc conferat, testantur observationes pæne innumeræ a rei diæteticæ scriptoribus adductæ, quæ quidem totæ quantæ confirmant, nutricem lascivam, furto deditam, iracundam, Melancholicam aut hilarem, immo torvam & trucem, sui similes reddere alumnos. Narrat Deodatus, puellam quandam septem annos natam, quia a nutrice crapulæ dedita, nutrita erat, liquoribus inebriantibus nimium indulsisse. Diætetices scriptores referunt, Cæsaris Claudii Tiberii Neronis nutricem bibacem fuisse, unde insatiabili bibendi appetentia, per universam vitam laboravit ipse, adeo ut frequenter a Romanis per contemtum Caldius Biberius Mero dictus fuerit. Et hujus quoque antecessoris Caji Galigulæ nutrix, quo promte pusio mammas arriperet, sanguine eas illinere consvevit, quo, tam immanis & ferox factus fuerit, ut multa non solum homicidia ipse patraverit, sed & aliquando optaverit, ut toti humano generi unicum esset collum, quo maxima illud cum voluptate dissecaret. Huc etiam pertinent exempla veterum Heroum, qui puerulos suos lacte leonino nutriisse feruntur, ut inde virtute scilicet heroica præmunirentur.

Porro

Porro quam laxas habenas adfectibus suis sæpe concedant nutrices istæ, principiis justi & honesti parum imbutæ, toto die experimur, ac proinde, quo vehementioribus AFFECTIBUS agitantur, eo fortius tenellis animis illos infigi necessum est. Atrocissima omnium *Ira*, hominem in furorem agit, & vel unico momento, in rubrum, pallidum, fuscum, lividum convertit; ipse quoque chymus nutriens, ex eadem caussa, fit acris & venenosus, vi drastici sæpenumero imprægnatus, unde lac natura mitissimum non potest non aquæ fortis naturam induere; & observatæ nonnunquam sunt feminæ, quæ, postquam ira celeriter intumuerant, pusionibus mammis admotis, cicutam quasi propinaverunt, atque sic sua culpa effecerunt, ut infans mox convulsiones passus fuerit, ac frustra retinentibus medicamentis, exspiraverit.

Solidiori itidem cibo & salsamentis ante assuefactas nutrices, lautioris vitæ generis celeriter tædet, adeo ut delicias pristinas anxie circumspiciant; quale autem, (per antec.) nutrimentum, talis chylus; qualis chylus, tale lac, & in universum status infantis statui nutricis exactissime quadrat. Sic, quæ nutricem purgant, purgant etiam infantem; e. g. si inter olera *solanum officinarum* comedit femina, mali socium reddit ubera sua sugentem; salsa nutricis alimenta, scorbutum nutrito accelerant; unde sæpius factum est, ut dentes vix licet pullulantes, carie tamen confecti & tartaro obducti deprehensi sint.

Rusti-

Rusticæ mulieres, dum laboribus suis quotidianis sudant, potione vini combusti, matutino præcipue tempore, delectantur, & vim fortissimi hujus liquoris, quamdiu in motu perpetuo versantur, optime quidem sustinent; sed postquam hoc otio & quiete frui cœperunt nutrices, longe aliter res se habet, & plus quam semel contigit, ut, quando nocte exhausto lacte, debilitatæ evigilaverunt, cum esurienti stomacho, memorato potu avidius sumto, consulere voluerunt, simul effecerint, ut infans uberibus admotus convulsionibus statim agitari cœperit, ac diem demum obiverit; quemadmodum magnus Boerhavius observavit: sæpe quoque animadvertimus, prosperæ valetudinis liberos, morte prorsus inopinata, ac inter amplexus nutricis celeriter exstingui, diætæ nutricis qui ignari fuimus.

Nec raro evenit, ut, dum parentes vicinos invisendi caussa domum relinquunt, suam etiam libertatem Nutrices quærant, quo tempore, utpote ædibus calefactis jam adsuetæ, frigus facile contrahunt; & quamvis illas quidem parum hoc ipsum adfligat, verum tamen penes infantem tussin ciet ut plurimum vehementiorem.

Denegata, cui multum adsveverant, venus, nutricum plurimas reddit hystericas, unde tenellos obnoxios faciunt flatibus, qui spasmis præcipue obortis, manifestantur.

Tritissima illa ac contagiosa Siphylitide per totam Europam late diffusa, prostibulisque & scortis, etiam ab infima plebe desumtis, hinc inprimis correptis,

reptis, non mirum eſt, ſi prodigia prorſus horrenda, nec niſi a nutricibus natales ſuos repetentia, ſæpiſſime comparent. Accidebat Stockholmiæ, A. 1740, ut infanti cujusdam Capitanei adjungeretur nutrix morbo venereo infecta, quem, ſimul cum lacte, nutriendo inſtillavit. Mater quæ ſolebat infantem matutino tempore, animi ſui magis oblectandi, quam filioli lactandi cauſſa, juxta ſe in lecto collocare, exanthematibus mammas deformari ſentiebat; cui medendo malo, in ſubſidium adhibuit vetulam, quæ illico mammis unguento, materiam violentam ad interiora pellebat, verum enimvero, cum inflammationibus in collo obortis vim ſuam venenum mox proderet, femina ſibi perſuadebat, glandulos intumuiſſe, quod aëri ſe expoſuisſet, aut potum nimis frigidum hauſiſſet, unde nihil mali ſubeſſe cogitabat; at marito exulcerationes in labiis obortæ ſunt, dum jucundo uxoris commercio fruebatur, ſuperinductus vero Medicus venerei quidpiam adeſſe ſuſpicabatur; varias propterea unctiones adhibebat, quibus tandem mercurialia admixta ſunt, quo facto, inflammatio colli deſinebat, indolesque morbi innotuit, in cujus originem cum accuratius inquiſitum, compertum eſt, nutricem lue venerea pridem fuiſſe correptam. Domo igitur ejecta hæc, Libero cuidam Baroni ſe obtulit, ipſiusque infantem, debilioris utpote conſtitutionis, venenato lacte ſine mora necavit. Cujusmodi exempla, in majoribus præcipue urbibus ſæpius obſervare licet; Et quanquam Medicis exami-

11053598

nandæ ſiſtuntur mulieres, tamen profunde latens venenum ſagaciſſimum quemvis non nunquam fugit, ita ut ſaluti totius familiæ ab illis periculum longe maximum immineat.

Præterea intenſiſſimum illum in libros amorem, inſtinctu naturali matribus inſitum, nunquam capiunt nutrices, ejusque genium, utut imitentur, juſtum tamen gradum nunquam adtingunt. Confirmat experientia complures nutrices, quanquam præſentibus matribus, ſe infantum ſtudioſiſſimas, omnium generum blanditiis, ſimulant; cum tamen extra conſpectum parentum venerunt, eos haud ſecus angues, horrendum dictu! tractare, immo quaſſare, verberare, torquere, jactare, maledictisque proſcindere, unde ob clandeſtina hæcce molimina illarum pernicioſa vagiunt ſæpe, claudi, gibboſi, fiſtuloſi redduntur infantes.

Præter ea Panophobian quandam parvulorum animis incutere ſolent, ut adultiores facti, per totam ſæpe vitam tenebras & umbram graviter reformident.

Abundantia ciborum ſaginatæ, atque otioſam degentes vitam, nutrices fiunt ſomnolentæ, adeo inter dormiendum puſiones nonnunquam ſuffocent, cum contrario per ϛοργὴν matres ſoboli vehementer timeant, & ſtudioſiſſime prævideant omnia ipſi nocitura, quam ob cauſſam levius ſemper hæ obdormiſcunt, & raro detrimentum nutriendis inferunt.

Infinitis etiam exemplis nos edocet experientia, propenſum illum in liberos adfectum lactando, majo-

majora indies capere incrementa, & matres, majori prorſus amore illos amplecti liberos, quos ſuis uberibus nutriverunt, quam quos, ſi qui ſint, nutricibus alendos commiſerunt.

In Gallia aliisque regionibus, magis quam Svecia, uſus invaluit, infantes ſtatim poſt partum ad feminam quandam, ruri habitantem, & puerperio nuper defunctam, emittendi, ut ab illa nutriantur & educentur, ſed præterquam, quod amor in puſionem proprium, adventitium reddat privignum, etiam ſæpe fieri poteſt, ut ruſtico genere oriundum, loco nobilis, recipiant parentes, qui quidem, ſe deceptos eſſe vix percipere poſſunt, propter continuas faciei & lineamentorum omnium mutationes, ita ſæpe evidentes, ut oculi qui ſtatim a nativitate cœrulei erant in ſubrubros, ipſique capilli in alium atque alium colorem transeant.

Ingenue tamen fatemur, infantibus conducibilus eſſe, ut lacte nutricis quam bubulo alantur: hoc enim, *a*) ſtatim ac ex uberibus emulctum eſt, & frigeſcere incipit, craſin mutat, *b*) diverſo ſapore eſt, *c*) calore naturali, ei qui nutrietur, adprime neceſſario deſtituitur, ac ſi vel maxime, admoto igne calefiat, tamen ab ipſo vaſe, cui infunditur, alteratur, *d*) ſua natura plus acidi generat: Confirmant in rei fidem obſervationes Nob. D:ni Præſidis, in itinere Lapponico collectæ, agricolas quidem Veſtrobothnienſes, plurimos omnium fere nationum noſtratum procreare liberos, ſolito tamen plures propter lac porrectum bubulum, vix habere reſiduos,

ſiduos, ut taceamus magnam illam differentiam, quæ animalia anthropomorpha & pecora naturaliter intercedit; catuli nimirum ubera ſugunt felium, hœdi ovium, & viciſſim; rariſſime autem Phytivora Carnivoris, aut verſa vice ubera porrigunt.

§. IV.

Nimis longi eſſemus, ac in voluminis molem, ſupra tenues noſtras facultates, creſceret opus, ſi ſingula, quæ ad nobilem hanc materiam pertinent, perſequi conaremur; ſufficiat igitur dixiſſe, nutrices nunquam aſſumendas eſſe, niſi dura id ſvaſerit neceſſitas. Optime autem ſuæ conſcientiæ liberisque tenellis conſulunt matres, ſi ſacratas fœtui ab ipſa natura mammas huic non ſubtrahunt: Felicem prædicamus merito matrem, quæ quod æquum, quod honeſtum eſt, ſancte ſervat, felicia auguramur infanti, cui ſuæ parentis, & corpus & mentem ſanæ, ubera ſugere contingit, nam niſi fata ipſi valde iniqua fuerint, habitum animi materni generoſum, amorem virtutis ſincerum, corpus ſanum, nullaque peregrina tabe infectum, lætus, ex nutrimento reportabit.

Lemmatis enim inſtar hic adſumtum velimus, nutricibus ut plurimum adſcribendam eſſe cauſſam, cur nobiles degenerent, acutiſſimi hebeſcant, temperamentumque corporis optimum plures amittant, nec non quod plurimi infantes dum primum eſſe inceperunt, eſſe deſierint.

TANTUM.

DISSERTATIONIS
AUCTORI Præstantissimo.

Surge Dioscorides, Chiron, Tu surge Machaon,
Et cineres paullum linque: redire licet.
Discipulus LINDBERG, *vestigia Vestra premendo,*
Arte parans laudem, nomina Vestra colit.
Ingenium monstrat sollers, monstrasse quod æquum est,
Conatum Momus vix neget esse bonum.
En! vos posteritas Majores semper honorat,
Pæonis & proles sic rediviva manet.
Clarus apud Danaos Podalirius arte medendi;
Nec minus est medicis Sala superba suis.
Hos inter Juvenem, quem Sudermannica tellus
Foverat, ipse cupit reddere Apollo suum.
Hinc ego non solus lætor, lætantur amici
Adstantesque vovent: sit Tibi Apollo favens.
Nutricum noxas memoras bene, suavis Amice,
Nutricumque simul commoda pauca refers.
Quam Tua pulcra fuit, commonstras, moribus altrix,
Quam Tua sit virtus pulcrior, ipse doces.

Non tam moris, quam amoris ergo
hos ponit elegos
JOHANNES WALLIN.

Min HERRE,

När J, min Herre, å daga låggen uti Edert wackra Akademiſka arbete, huru Mödrar, tå the förmena ſina ſpåda Foſter theras förſta och naturliga rättighet, förwända ſig uti *Stjufmödrar*, jag menar, då de åt *Ammor* anförtro ſin unga lifsfrukt: wiſen J, min Herre, tillika, at Lärdoms-Gudinnan ej warit Eder *Stjufmoder*, ſåſom af hwilken J ſugit en ådel wisdoms mjölk. War ock förſäkrad, at ALLMAGTEN ſkall gynna Eder flit och dygd min Herre, och under ett ſå ſällt förmynderſkap kunnen J af utſädd möda lofwa Eder en ömnig ſkörd. Deſſa förmåner ſkola ej allenaſt i gemen fägna dem, hwilkas helſa betarfwar E'r hjelp, utan ock i ſynnerhet Edra wänner, i hwilkas antal jag hoppas att få wara.

ISAC OL. GRUFBERG.